

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

De Sanctis Martyribus Smyrnensibus Vitale, Revocato, Fortunato, Firmo,
Sive Firmino, Possessore. Januario, Saturnino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

Elogium ex
Saussaio.

IX Januarii præter citatos auctores, Petrus Galesinius, Philippus Ferrarius. Martyrol. German. Molanus in Addit. ad Usuardum, his verbis: Divione S. Paschasie Virginis. *Fusus Saussaius*: Divione, inquit, Natalis S. Paschasie Virginis et Martyris: quæ a S. Benigno Burgundie Apostolo Evangelica veritate illustrata, post ejus gloriosum agonem, ibidem Christi fidem, eximia sua sanctitate et zelo pietatis intensissimo, plurimum propagavit. Quamobrem ab impiis dire exagitata, atque squalore carceris inediaque

diu afflicta, demum cum nullis minis ac terroribus a puro numinis cultu abduci posset, quin potius multos suæ admirandæ patientiæ et fortitudinis inspectores a spurcissima idolorum religione revocaret, capitis damnata, atque in rogam vehementem conjecta, inter furentes flammarum globos, Christi redemptoris venerabile nomen, majori quam igneo ardore prædicans ac collaudans, purissimam animam efflavit. *De S. Benigno agemus i Novembris. B. Willelmi Abbatis vitam dedimus i Januarii.*

EX VARIIS.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS
EPICTETO, QUINCTO, SECUNDO, JUCUNDO,
 SATURNINO, VITALE, QUINCTO, VINCENTIO,
 FELICITATE, ITEM QUINCTO, FELICE, ARTAXE, FORTUNATO,
 RUSTICO, SILLO, QUIETO, PICTO, ET ALIIS QUINQUE.

IX JANUARI.

Horum Sanctorum Martyrum Acta interciderunt, nomina in martyrologiis extant. *Vetustissimum* ms. S. Hieronymi: In Africa Epicteti, Quincti, Secundi, Jocundi, Saturnini, Vitalis, Quincti, Vincentii, et Felicitatis, item Quincti, Felicis, Artaxis, Fortunati, Rustici, Silli, Quietii, et aliorum sex. *Unum ex his sex esse existimamus* S. Pictum, qui in perveteri Calendario ms. monasterii S. Maximini Treviris, ita refertur: Et S. Picti. Et S. Saturnini, in Africa, ms. Rhinow: In Africa Epicteti, Jocundi, Saturnini, Vitalis, Felicis, Fortunati. *Rabanus et ms. S. Maximini Treviris*: Natale Episticti, Jocundi, Secundi, Saturnini, Vitalis, Felicis, Rustici, Quincti, et Artaxes, (*Rabanus uno verbo Etartaxes*) Fortunati. *Martyrol. ms. Lætiense*: In Africa natale Sanctorum Jocundi, Quincti, Firmini, Saturnini. *At Firminus Sanctis Smyrnensibus adjungitur ab aliis, ut titulo sequenti dicemus.* ms. Martyrol. *Adonis monasterii S. Laurentii Leodii*: In Africa Epicteti, Jocundi. Item..... et S. Saturnini. ms. Flo-

rarium: In Africa Epicteti et Jocundi. Item S. Saturnini. ms. S. Martini Tornaci: In Africa natalis Epicteti, Jocundi, Quincti. *Carthus. Colon. in Addit. ad Usuard.* In Africa, Jocundi, Quincti, Saturni (*forte Saturnini*) Martyrum. *Galesinius*: In Africa sanctorum Martyrum Epitheti (*in Notis Epictetum vocat*) et Saturnii, citat ms. codicem. *Quidam ex his commemorantur quoque in antiquissimo Hibernico martyrologio conventus Dungalensis.*

2 *Martyrologium Romanum*: In Africa sanctorum Martyrum Epicteti, Jucundi, Secundi, Vitalis, Felicis et aliorum septem. Fuit, inquit *Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum*, Epictetus Episcopus Assuritanus in Africa, ad quem extat S. Cypriani epist. 64. Passus est cum sociis sub Decio Imperatore. *Ita ille. Eum ad quem scribit Cyprianus, Episcopum Assuritanum fuisse conjicit Pamelius; Cyprianus tantum fratrem appellat. Nec est argumentum, quo probemus Epictetum illum esse, qui hoc die colitur.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS SMYRNENSIBUS
VITALE, REVOCATO, FORTUNATO,
 FIRMO, SIVE FIRMINO, POSSESSORE. JANUARIO,
 SATURNINO.

IX JANUARI.

Horum tres Vitalis, Revocatus, Fortunatus, plerisque Martyrum tabulis adscripti. *Usuardi editio Parisien. an 1536. Carthusiani Colon.* Molanus: Apud Smyrnam SS. Vitalis, Revocati et Fortunati. *Consentiunt Bellinus, Maurolycus, ms. S. Lamberti Leodii, et alia mss. in quibus et Martyres appellantur, ut et in Martyrol. Romano: Smyrnæ Sanctorum Martyrum Vitalis, Revocati, et Fortunati.* ms. S. Richarii: In Asia apud Smyrnam SS. Vitalis, Revocati, et Fortunati. *Hos tres Martyrolog. Germanicum Levitas appellat, Ghinius Diaconus: quod soli Fortunato tribuunt mss. complura Usuardi Martyrologia, ad usum variarum Belgicarum Ecclesiarum aucta, uti et editio Lubecensis an. 1478. ms. Florar. Sanct.* Apud Smyrnam Natale SS. Vitalis, Revocati, et Fortunati Diaconi, additur Martyrum in veteri Martyrol. Coloniensi. *Galesinius priorem Episcopum, alios Diaconos ait fuisse.* ms. Martyrologium secutus: In Smyrna sanctorum Martyrum Vitalis Episcopi, Revocati et Fortunati Diaconorum. *De his quoque Wandelbertus:*

Quinto Vitali, Fortunato, et Revocato.

2 *De aliis dubium, Smyrnæ an in Africa obierint, nisi fortassis error est in Usuardo ita scribente:* In Africa sanctorum Martyrum Revoluti et Firmini, cum aliis tribus. S. Firminus *Martyribus Africanis supra relatis adjungitur in Martyrologio ms. Lætiensi: ubi Revocatus dicitur, qui Usuardo Revolutus. Reliqui in antiquissimo ms. S. Hieronymi exprimuntur, et Smyrnæ quidem cum aliis: In Smerna Revocati, Firmi, Possessoris, Januarii, Saturnini.* ms. S. Martini Tornaci: In Smyrna Revocati, Firmini, Saturnini. *Unicum retinemus Revocatam, qui in prioribus Vitali et Fortunato, in posterioribus Firmo, seu Firmino, Possessori, Januario, et Saturnino adjungitur. Cetera nos latent, cum nusquam acta reperiamus.*

3 *Quæri tamen fortasse potest, an non Vitalis et Fortunatus iidem sint, quos titulo præcedenti Martyribus Africanis annumerant Martyrologia mss. S. Hieronymi, Rhinow. S. Maximini, et Rabanus, ideoque in ms. S. Hieronymi hic omittantur.* Martyrol. Rom. duos agnoscit Vitales Africanum, et Smyrnensem. Duo quoque

EX VARIIS.

quoque Fortunati, et Saturnini statuuntur in Martyrol. ms. S. Hieronymi. In Calendario Mediolanensi coluntur SS. Vitalis et Saturninus Martyres. Sed Smyrnae sint, an Africani, an alii, non liquet. Revocatus, Firmus, Possessor cum duobus sociis, in

martyrologio S. Hieronymi iterum x Januarii referuntur, idemne an ab his diversi, quis e solis nominibus iudicabit? ms. Rhinow eodem x die: In Sirmis Revocati. In Africa Firmi. Quid illud Sirmis? an Smyrnae, an Sirmii?

DE S. MARCIANA, VIRGINE MARTYRE. CÆSAREÆ IN MAURITANIA.

SUB
DIOCLETIANO.
IX JANUARI.

Acta S. Marcianæ vulgata sunt hactenus a Bonino Mombritio tom. 2. Zacharia Lippeloo tom 1, de vitis Sanctorum, Auctore Agonum Martyrum edit. Parisiis, Vincentio Bellovacensi lib. 13, speculi historialis cap. 36 et 37. Petro de Natalibus lib. 2, c. 58, et Italice a Silvano Razzi tom. 1, de vitis illustrium feminarum, sed in compendium contracta. Eadem ex veteri ms. submisit nobis Parisiis vir humanissimus Andreas Duchesnius, quæ hic edimus, collata cum ms. S. Mariæ de Ripatorio, et citatis ante auctoribus. Extant eadem mss. in codice membraneo ac pervetusto bibliothecæ monasterii S. Bernardi extra muros Toletanos, e quibus partem hujus historiæ allegat Franciscus Bivarius in suis ad L. Dextri Chronicon commentariis ad an. Chr. clv. Addimus Actis hymnum sacrum, quem ex Breviario Gothico Ecclesiæ Toletanæ refert idem Bivarius, qui per omnia ipsius actis concordat. Citantur etiam a Baronio in Notis ad xii Julii, præter hunc hymnum, ex eodem Breviario capitula quibusetiam martyrium egregie describatur, quæ non vidimus.

Acta S. Marcianæ.

2 Quæ circa hæc S. Marcianæ Acta controvertiqueunt, isthæc fere sunt: E qua regione fuerit oriunda, quo loco ac tempore martyrium subierit. Razzie Suevia nescio qua, oriundam scribit, non probat. Insuegritana appellatur a Petro de Natalibus, et Vincentio Bellovacensi. Suegritana, a Mombritio. Rusuegritana in ms. Duchesnii, quæ coincidunt; et forte Rusuegritana legendum. Est enim Rusuegritanus Episcopatus in Mauritania Cæsariensi, ex quo ad Collationem Carthaginiensem anno Christi cdxii convenerunt Fortunatus Episcopus Catholicus, et Optatus Donatista, de quibus agitur cogitione 1, cap. 133 et 176. Et ab Hunnerico Rege Wandalarum ejectus in exilium Mercur Episcopus Catholicus Rusuegritanus anno cmlxxxiv, ut indicat Notitia Provinciarum Africae a Jacobo Sirmo edita.

Ex Mauritania oriunda.

Martyrium
passa Cæsareæ
Mauritaniae.

3 Hæc e vicino martyrii loco probabiliora sunt. Legitur enim in Actis Cæsaream venisse, ibidem vicisse, et obiisse. Est autem Cæsarea hæc totius Mauritaniæ Cæsariensis metropolis, cujus meminerunt Plinius, Ptolemæus, Mela, nummi Claudii apud Ortelium, Possidonius in vita S. Augustini. Ejus Episcopus Catholicus Doutrius fuit in collatione Carthaginiensi, et refertur cogit. 1, cap. 142. Memoratur infra hujus Cæsareæ porta Typasitasina; quo loco Tipasitana forte est legendum, ab aliquo vicino oppido, cum Tipasitanus Episcopus Reparatus ab Hunnerico in exilium missus, e provincia Mauritania Cæsariensi fuerit, in citata Notitia.

Nomen in
Martyrologiis.

4 De hac Cæsarea Mauritaniæ agunt omnia passim Martyrologia, in quibus hoc ix Januarii refertur S. Marciana. Vetus Martyrol. Romanum, Beda, omnia quæ vidimus Usuardi excusa et mss. exemplaria (præter duo maxime authentica monasterii S. Germani de Pratis) Ado, Bellinus: ix Januarii: In Mauritania Cæsariensi Marcianæ (vetus Rom. Martyrol. Macræ, Usuardi editio Paris. anni 1336, Martinianæ) Virginis et Martyris. Notherus: In Mauritania, civitate Cæsariensi, passio S. Martiane Virginis et Martyris. Maurolycus: In Mauritania Cæsariensi S. Martiane Virginis et Martyris, feris expositæ, et a leopardo disceptæ. Martyrologium Romanum: In Mauritania Cæsariensi S. Marcianæ Virginis, quæ bestiis tradita mar-

tyrium consummavit. In nonnullis Kalendaris habetur Martialis Virgo. Legitur et Martialis in Martyrol. ms. S. Hieronymi. Num Marciana ea sit, nolumus conjicere.

5 De tempore martyrii silent Acta. Ad decimam sub Diocletiano et Maximiano motam persecutionem referre videtur Vinc. Bellovacensis. Et consentit Galesinius: In Mauritania Cæsariensi, inquit, S. Marcianæ Virginis et Martyris, quæ Diocletiano Imperatore bestiis exposita, demum a leopardo dilacerata, in summa fidei constantia ad martyrii et virginitatis præmium abiit in cælum, et in Notationibus: Coronatur anno Domini ccc, Diocletiano vii et Maximiano vii Coss. Eadem leguntur in Martyrologio Germanico. Sed anno præcedenti, id est, cccxix Consulibus fuerunt Diocletianus vii, Maximianus vi. In Florario ms. sub Licinio Imperatore passa dicitur, sub Judice Baudario an. Ch. cccvii, quod erat et ms. Adonis Martyrologio monasterii S. Laurentii Leodii ad marginem adscriptum, anti-qua tamen manu. Hic Baudarius in Actis Budarius appellatur, et potius Judicis assessor fuit quam Juez.

6 xi Julii referunt eundem duo vetustissima exemplaria mss. Usuardi, monasterii S. Germani de Pratis: In Mauritania Cæsariensi S. Marcianæ Virginis et Martyris. Eadem habent Martyrologia mss. S. Mariæ Ultrajecti, S. Gudilæ Bruxellis, et Bavaricum Bedæ nomen præferens. Nonnullis Maria dicitur. Ita eodem die Martyrol. ms. S. Donatiani Brugis. In Mauritania Cæsariensi S. Mariæ Virginis et Martyris. Carthusiani Colonien. in Addit. ad Usuard. Apud Cæsaream Mauritaniæ passio S. Mariæ virginis, quæ sub Budari passa est. Martyrol. mss. S. Maximini, Adonis S. Laurentii Leodii, et Florarium clarius eandem Marcianam sub Mariæ nomine expriment, his verbis: Eodem die in Cæsarea Mauritaniæ, passio S. Mariæ Virginis, quæ leonem ferocissimum vicit, et ad stipitem ligata, a tauro feroci percussa in mammilla cruore perfusa est: ad ultimum a leopardo uno morsu evulsa anima de corpore exivit. Martyrol. ms. S. Hieronymi: In Mauritania civitate Cæsarea Marciani, quo loco Marcianæ nomen censemus reponendum. Et quidem v Idus Julias occubuisse Marcianam habet ms. Duchesnii, alia vero v Id. Januar.

Quando obiit.

Colitur ab
ab aliis 11 Ju-
lii.

7 xii Julii in Martyrologio Romano ista leguntur: Toleti 12 Julii. Toleti S. Marcianæ Virginis et Martyris, quæ pro fide Christi bestiis objecta, atque a tauro discepta, martyrio coronatur. Ejus in nullo alio Martyrologio mentionem eo die reperimus. Citat in Notis Breviarium Toletanum, putatque die uno Natalem, altero translationem illius agi. Franciscus Bivarius in commentariis ad Dextri Chronicon, putat duas diversas esse Marcianas; et hanc quidem, quæ xii Julii celebratur, esse Catellii filiam, S. Quiteriæ sororem, citatque illa verba Juliani in Chronico: Marciana passa est Toleti anno clv, aliquanto post sorores xii Julii, et infra. Mentio fit alterius Marcianæ in Martyrologiis, et licet obiit a tauro dilacerata, tamen hæc altera longe vetustior est. Dextri Chronicon anno Christi clv, ista habet: Toleti patitur S. Marciana filia Catellii Reguli Lusitanæ, sororque octo aliarum Virginum, Ælio et Laterano Coss. Hunc restituit Bivarius cum in exemplari editionis Cæsaraugustanæ legeretur Licentius Cos. et annus Christi 255. Queritur idem in commentariis, hujus Acta, Africanæ Marcianæ attributa. Verum quo Hispaniensi

An ab hac
Afra diversa.